

Wybory samorządowe 2014. Jak głosować?

W niedzielę 16 listopada wybierzemy przedstawicieli do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz prezydentów, burmistrzów i wójtów. Wybory samorządowe 2014 r. będą różniły się jednak od poprzednich wyborów, ponieważ po raz pierwszy Polacy zagłosują w okręgach jednomandatowych. Co to oznacza i jak wpływa na wyniki głosowania? Ilu przedstawicieli w wyborach samorządowych w sumie wybierzemy? Przedstawiamy poradnik wyborczy i odpowiedzi na najważniejsze pytania.

Jeden okręg – jeden zwycięzca

Zarządzone na 16 listopada wybory będą się nieco różnić od poprzednich. Po raz pierwszy wybory do rad gmin (oprócz miast na prawach powiatu), odbędą się w jednomandatowych okręgach wyborczych. W każdym okręgu będzie do zdobycia jeden mandat - otrzyma go kandydat, na który zdobędzie najwięcej głosów. Zmiana dotyczy miast i wsi, które mają powyżej 20 tys. mieszkańców, a jednocześnie "nie są na prawach powiatu".

Dotychczas w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców przeliczano głosy wyborcze według ordynacji proporcjonalnej. Największe znaczenie miała liczba głosów zdobytych przez komitet wyborczy. Te komitety, które zdobyły najwięcej głosów, mogły mieć najwięcej mandatów, spośród kandydatów komitetu cieszącego się największym poparciem mandat uzyskiwało kilku lub nawet kilkunastu kandydatów – według miejsc, jakie mieli na liście wyborczej.

Rada gminy

Każda gmina została podzielona na tyle okręgów wyborczych, ile mandatów jest do obsadzenia w danej radzie (liczba mandatów zależy od liczby mieszkańców w danej gminie). Piętnastu radnych wybieramy w gminach do 20 tys. mieszkańców; dwudziestu jeden w gminach do 50 tys. mieszkańców; dwudziestu trzech w gminach do 100 tys. mieszkańców - przypomina Fundacja im. Stefana Batorego w poradniku przygotowanym w ramach programu "Masz głos. Masz wybór".

W jednym okręgu w mieście na prawach powiatu do podziału może być od pięciu do dziesięciu mandatów. Miejskie rady mogą liczyć maksymalnie 45 członków, z wyjątkiem Rady Warszawy, która liczy 60 radnych. Wyborca może oddać zawsze tylko jeden głos, niezależnie od przypadającej na okręg liczby mandatów. Mandaty są dzielone proporcjonalnie do liczby oddanych głosów między komitety, które przekroczyły pięcioprocentowy próg wyborczy (metodą d'Hondta). Mandaty trafiają do kandydatów z danej listy, którzy otrzymali najwięcej głosów.

Rada powiatu

Także w wyborach do rad powiatu obowiązuje system proporcjonalny i pięcioprocentowy próg wyborczy. W każdym okręgu wybiera się od trzech do dziesięciu radnych. Wyborca może skreślić tylko jedno nazwisko na jednej z list niezależnie od liczby mandatów do obsadzenia.

Piętnastu radnych wybieranych jest w powiatach liczących do 40 tys. mieszkańców. Po dwa kolejne mandaty przypadają na każde kolejne "rozpoczęte" 20 tys. mieszkańców. Rada powiatu liczy nie więcej niż 29 radnych.

Sejmik wojewódzki

Także jeden głos przysługuje wyborcy w wyborach do sejmiku wojewódzkiego. Okręgi wyborcze mogą się bardzo różnić swoją wielkością - do obsadzenia może być od 5 do 15 mandatów. W województwach liczących do dwóch milionów mieszkańców wybieramy trzydziestu radnych oraz po trzech dodatkowo na każde rozpoczęte 500 tys. mieszkańców.

Wójt, burmistrz, prezydent

Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast od 2002 r. są wybierani w wyborach bezpośrednich. Oznacza to, że zwycięża ten kandydat, który uzyskał ponad połowę ważnie oddanych głosów. Jeżeli żaden z kandydatów takiej większości nie uzyska, za dwa tygodnie przeprowadzana jest dogrywka. W drugiej turze głosowania obowiązuje zwykła większość, a więc kandydat wygrywa większością głosów nad swoim przeciwnikiem. Do drugiej tury wyborów przechodzi dwóch kandydatów z najlepszym wynikiem.

Podział na okręgi wyborcze powinien respektować tzw. jednolitą normę przedstawicielstwa. Oznacza to, że w każdym okręgu liczba wyborców przypadająca na jeden mandat radnego powinna być zbliżona, aby zapewnić każdemu z nich równą siłę głosu. W wyjątkowych sytuacjach, kiedy doszło do istotnej zmiany liczby mieszkańców poszczególnych okręgów, można jeszcze modyfikować mapę okręgów wyborczych; jest na to czas do 21 sierpnia.

Cztery głosy

W wyborach samorządowych wyborcy w większości gmin będą więc mogli oddać aż cztery głosy: po jednym w głosowaniu na radnych: gminy, powiatu i województwa oraz jeden przy wyborze wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Nieco inaczej będą głosować wyborcy w miastach na prawach powiatu i w Warszawie. Mieszkańcy miast na prawach powiatu będą wybierać radnych miasta, sejmiku województwa oraz prezydenta miasta. Z kolei mieszkańcy Warszawy zgłoszą na radnych: miasta, dzielnic, sejmiku województwa oraz na prezydenta miasta.

Głosowanie poza miejscem zameldowania

W odróżnieniu od wyborów prezydenckich i parlamentarnych w wyborach samorządowych nie można głosować poza miejscem zameldowania. Wyjątek stanowią osoby przebywające w szpitalach, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych.

Prawo wybierania swoich przedstawicieli w wyborach samorządowych jest "terytorialnie ograniczone". Możemy głosować tylko na kandydatów z naszej gminy, powiatu czy województwa. Wyjeżdżając poza miejsce swojego stałego zamieszkania, pozbawiamy się możliwości udziału w wyborach samorządowych. Nie możemy się ubiegać o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania, z którym moglibyśmy zagłosować gdziekolwiek w kraju czy nawet za granicą.

"Taka sytuacja nie wynika z niedopatrzenia ustawodawcy, ale ma swoje racjonalne uzasadnienie. Otóż ustawodawca przyjął, że mieszkańcy każdej gminy, powiatu i województwa tworzą tzw. wspólnotę samorządową. To właśnie członkowie owej wspólnoty mają prawo decydować o jej władzach w drodze wyborów samorządowych" – tłumaczy Fundacja im. Stefana Batorego w przygotowanym poradniku.

Co jednak, jeśli zmieniliśmy nasze miejsce stałego zamieszkania, ale pozostajemy wciąż zameldowani w innej gminie? Taka sytuacja dotyczy setek tysięcy studentów, jak również osób, które podjęły pracę w innym niż rodzinne miście, ale pozostają zameldowane w gminie, z której pochodzą.

Istnieje możliwość dopisania się do spisu wyborców, jednak nie jest to łatwe. Chcąc zagłosować poza miejscem zameldowania, powinniśmy złożyć wniosek o wpisanie do stałego rejestru wyborców w urzędzie gminy, w której stale zamieszkujemy. W ciągu trzech dni urzędnicy mają obowiązek wydać decyzję o wpisaniu bądź odmowie wpisania do rejestru wyborców w danej gminie.

Jak informuje Fundacja im. Stefana Batorego, w praktyce, rzadko zdarzają się problemy z dokonaniem wpisu – najczęściej sprawę załatwia się "od ręki". Jeszcze w dniu złożenia wniosku otrzymujemy decyzję pozytywną. Teoretycznie jednak dopuszczalne jest przeprowadzenie przez urzędników bardziej zaawansowanego postępowania wyjaśniającego. Ma ono ustalić, czy dana osoba rzeczywiście stale zamieszkuje na obszarze danej gminy. W takiej sytuacji możemy zostać poproszeni np. o udostępnienie umowy najmu mieszkania w danej gminie czy zaświadczenia o zatrudnieniu w zakładzie pracy znajdującym się na obszarze tej gminy.

Głosowanie przez pełnomocnika

Do głosowania przez pełnomocnika mają prawo osoby niepełnosprawne i osoby, które w dniu głosowania będą miały ukończone 75 lat.

Pełnomocnikiem może z kolei zostać wyborca wpisany do stałego rejestru wyborców w tej samej gminie, co osoba udzielająca pełnomocnictwa. Nie jest dopuszczalne przyjęcie pełnomocnictwa od więcej niż jednego wyborcy, chyba że jednym z nich jest członek najbliższej rodziny (rodzic, dziecko, małżonek, brat, siostra, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, kurateli lub opieki w stosunku do pełnomocnika).

Wniosek o sporządzenie pełnomocnictw można złożyć najpóźniej na 10 dni przed wyborami, czyli termin minął 6 listopada - (w przypadku drugiej tury wyborów wójtów – do 20 listopada) uprawniony wyborca powinien złożyć do urzędu gminy wniosek o sporządzenie pełnomocnictwa.

Cisza wyborcza

Cisza wyborcza rozpocznie się w piątek 14 listopada o północy i potrwa aż do zakończenia głosowania. Najwyższa kara, bo od 500 tys. zł do 1 mln zł grozi za publikowanie w tym czasie sondaży przedwyborczych. Z kolei za prowadzenie agitacji wyborczej grozi kara grzywny.

Głosowanie odbędzie się w niedzielę, 16 listopada w godz. 7-21.

Dwa tygodnie później, 30 listopada przeprowadzona zostanie druga tura głosowania tam, gdzie w pierwszej turze nie zostanie wybrany wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Do drugiej tury przechodzi dwóch kandydatów, którzy otrzymali najlepszy wynik.

W wyborach samorządowych wybierzemy blisko 47 tys. radnych gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich oraz blisko 2,5 tys. wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Koszt: 200 mln zł

Wybory samorządowe będą kosztowały ok. 200 mln zł - wynika z informacji Państwowej Komisji Wyborczej. Poprzednie wybory samorządowe - w 2010 r. - wyniosły blisko 116 mln zł. Koszty wyborów wzrosły m.in. w związku z koniecznością sporządzania kart do głosowania, które umożliwiają stosowanie nakładek brajlowskich, wprowadzeniem głosowania korespondencyjnego dla osób niepełnosprawnych oraz podniesieniem diet dla członków komisji.